

I

De Plaatsvervanger, die luisterde naar de oeroude naam Baraj, wist zich geen raad met zijn gestalte, en in het bijzonder met zijn grote hoofd met kort krullend haar. Zwijgend wierp hij met zijn gele ogen ongemakkelijke blikken op zijn meerdere, de Politie-man, die bij het lijk was neergekniel-d. Om hen heen heerste de winternacht, scherp van de kou en met inkt gekleurd.

Baraj was een man op de helft van het bestaan, dat hij aflegde als een slecht begaanbaar pad. Dat bleek uit zijn chronische verlegenheid en zijn angst voor woorden, die zo groot was dat hij soms urenlang met zijn tanden, zwart van de tabak die hij 's avonds bij het stervende haardvuur pruimde, op de stilte kauwde terwijl hij Mijn Schoonheden aaide, de twee grote honden die zijn hart en zijn geest vulden.

Hij wist nooit wat hij met zijn handen aan moest, die dik, groot, eczemateus en opgezet waren. Met zijn onbeholpenheid, verlegenheid en zijn enorme massa deed hij denken aan een os of een trekpaard. Het enige wat ontbrak was een staak waar hij zijn hele leven aan vast zou zitten tot de slachthamer zijn leven zou beëindigen.

Toch was hij niet zo dom als je op het eerste gezicht zou denken. Zijn kennis van het stadje, de streek en de bewoners was opmerkelijk. Hij kon de stamboom opnoemen van de

families in alle omliggende gehuchten, tot aan de Grens aan toe. Ook had hij een uitstekend geheugen voor gezichten en stemmen, evenals voor geografie, kadastrale gegevens, namen van steen- en boomsoorten, geneeskrachtige kruiden, watervogels en andere dieren. Zijn toewijding aan de Politieman was onwrikbaar, want voor hem was hiërarchie iets onveranderlijks.

De Politieman heette Nourio. Hij was van gemiddelde lengte, een en al bot, met een olijkleurig gezicht. Hij droeg het uniform van een of ander leger, dat door slijtage en het verstrijken van de jaren op een jachtpak was gaan lijken.

In wat ooit een weitas moet zijn geweest die hij schuin over de borst droeg, bewaarde hij papieren, notitieboekjes en potloden. Een kleine, gedeukte koperen jachthoorn stak uit de rechterzak van zijn broek van groene stof.

Toen de mensen hem voor het eerst hadden gezien, vonden ze die verbijsterende uitdossing meer bij een rondreizend circus passen, maar met het verstrijken van de jaren stonden ze er niet meer bij stil. Uiteindelijk kun je overal aan wennen en de wereld draait door.

De roestbruine huid van zijn gezicht wekte de indruk dat hij aan een chronische leverkwaal leed, en de dunne, roetzwarte snor die een streep boven zijn bovenlip vormde, benadrukte de onrust en het ongenoegen dat hij uitstraalde. Hij was iets jonger dan de Plaatsvervanger en in veel opzichten intelligenter, wat in de mensenwereld niet altijd een goede eigenschap is.

Nourio, die het lichaam van het slachtoffer aandachtig bestudeerde zonder acht te slaan op de vrieskou en de duisternis, had de rang van Kapitein. Dat stond tenminste op de papieren die hij vijf jaar geleden aan iedereen die wilde had

getoond. Zodra hij zijn mond opendeed merkte je dat hij niet van hier kwam, want bepaalde woorden die hij gebruikte en de melodie waarmee hij ze liet rollen, waren duidelijk niet van hier. Hij sprak onze taal vrij goed, maar het was overduidelijk niet de zijne.

Toen het Keizerlijk Bestuur hem deze standplaats net had toegewezen, werd hij bekeken en beluisterd als een curiosum. Vaak vroeg men hem zijn woorden te herhalen, om er zeker van te zijn dat men hem goed had begrepen. Niet om hem te kwellen of de spot met hem te drijven: hij was gewoon moeilijk te verstaan. Maar de tijd vormde de oren en liet de ogen wennen, en legde hem tegelijk de plaatselijke intonaties in zijn mond. Hij werd gerespecteerd omdat hij zijn standplaats en functie wist te behouden, al was men niet dol op hem, want echt dol ben je nooit op iets wat anders is en van elders komt.

Door zijn donkere kleur zou je kunnen denken dat hij van Turkse afkomst was; sommigen beweerden dat hij in Triëst was geboren, anderen in Salonika, en weer anderen dat hij uit de Innvallei in de provincie Tirol kwam. Eigenlijk had men geen idee. Zoals men ook niet wist of hij moslim of christen was, want niemand had hem ooit naar de kerk of de moskee zien gaan.

Baraj, de Plaatsvervanger, kwam wel uit deze streek. Je hoeft hier maar een muurtje om te duwen en er komen tientallen Barajs tevoorschijn, dat is altijd zo geweest, het lijkt haast alsof er in dit gebied alleen Barajs wonen. Om de leden van het geslacht uit elkaar te houden, krijgen ze toponiemen toebedeeld of noemt men de naam van hun vader of moeder erbij: Baraj van het Plateau, Baraj van de Poel, Baraj van Ludi, Baraj uit de Sevia, Baraj van het Moeras, Baraj uit het Powowoud.

Aangezien plaatsnamen gevormd worden door persoonsnamen, spreken buitenlanders op doorreis vaak over Barajland, en ook wel over Winterland, aangezien er hier aan dat seizoen geen einde komt. In bepaalde politieke kringen in de hoofdstad van het Rijk is het niet ongewoon om deze regio de Verloren Provincie te noemen, en in haar dubbelzinnigheid duidt die frase zowel op onze ligging aan de rand van het Rijk als op het lot dat deze gronden beschoren lijkt te zijn.

De Plaatsvervanger was verwant aan de Barajs van Krajna, maar slechts in de derde graad. Die half-beesten, half-mensen hadden hem in de Grote Winter van 1872, na de dood van zijn ouders en drie boers en zussen, opgenomen en in de schuur grootgebracht met stokslagen en bietensoep.

Hij had nooit geklaagd over het sobere bestaan zonder tederheid en aandacht waartoe hij was veroordeeld. Niemand had hem ooit zien huilen. De oorvijgen van de Schoolmeester, die zijn domme uiterlijk en zijn onverstoortbaarheid niet kon uitstaan, waren als liefkozingen voor hem geweest, en het klaslokaal als een paleis.

Hij was geen goede leerling, maar toch leerde hij lezen, schrijven, tellen en landkaarten ontcijferen. Dat laatste werd overigens zijn passie. Zonder het ooit moe te worden volgde hij met zijn dikke vingers urenlang de beige of blauwe stroken die heuvels en rivieren verbeeldden, de donkere, groene vormen van de bossen, de grijze stippellijnen van de oude paden en het kronkelende maaswerk van hoogtelijnen.

Baraj had nooit een vrouw genomen en hij woonde alleen met twee roodbruine honden met gouden spikkels in de ogen, sterke bastaarden van nobele allure die zowel iets van

staanders als van Beierse bergzweethonden hadden, en die al even zwijgzaam waren als hij. De twee honden waren zo onafscheidelijk dat Baraj ze geen eigen namen had gegeven, maar ze altijd met 'Mijn Schoonheden' aanduidde.

Als hij het woord richtte tot de Politie-man zei hij meestal Meester in plaats van Kapitein, en het was komisch om die grote herkauwer dat nerveuze, slechtgehumeurde mannetje Meester te horen noemen. Maar Nourio mocht er dan uitzien als een gekrenkt knaagdier, hij had overwicht op iedereen tot wie hij het woord richtte, en dikwijls bogen degenen die ondervraagd werden of op straat werden begroet het hoofd ten teken van schaamte en onderwerping.

Nourio had een vrouw en vier piepjonge kinderen, vuile, kwijlende, roze wezentjes die in leeftijd nauwelijks een jaar van elkaar verschilden. Zijn vrouw was blond, met een zacht gezicht, en ze leek wegge-lopen uit een schilderij in een kerk of een museum in een ver land; ze had grote, peervormige, blauw dooraderde borsten die altijd bol stonden van de melk, en lichte, grijze ogen met de kleur van as en water.

Niemand wist haar voornaam. Ze leek permanent uitgeput en kwam nauwelijks buiten. Ten tijde van het misdrijf wist men alleen dat er een vijfde kind in haar buik zat en dat de bevalling aanstaande was. Nog een paar weken waarschijnlijk. Niet meer.

De dode heette Pernieg. Jan Igor Seïd Pernieg. Zesenzestig jaar geleden geboren. Zijn geboortehuis en sterfplek lagen krap veertig passen van elkaar.

Op het moment dat dit verhaal begint, lag zijn lijk zijn warmte te verliezen en begon het langzaam maar zeker te verstijven. Zijn lippen werden geel en zijn ogen troebel; de huid van zijn handen kreeg het aanzien van ruw karton.

Nu wist hij eindelijk of hij er goed aan had gedaan om zijn leven aan God te wijden of dat hij zijn dagen aan onzin had verspild. Of misschien wist hij niets meer, niet eens dat hij er niet meer was, en was hij niets anders meer dan een mager lichaam in de sneeuw, gehuld in een opgelapte soutane, in een steegje in een stadje waarvan het grootste deel van de mensheid niet wist dat het bestond.

Terwijl de Politie-man het lijk uitvoerig bestudeerde, dacht hij aan de dood en de hypothetische eeuwigheid die daarop volgt, ook al was alle geloof hem vreemd – hoewel hij ervoor waakte om daar ooit voor uit te komen. Nourio beschouwde het leven als een stompzinnig spel met veranderlijke, nooit vastgelegde regels met een neutrale uitkomst: geen winst en geen verlies. Het was tijdverdrijf, een nulsomspel, en het was niet makkelijk om er een betekenis aan te geven.

Op de achterkant van de schedel van het slachtoffer, onder het haar, dat op die plek dun en vettig was, zat een grote wond. De steen die het bot had verbrijzeld lag naast het lichaam, zo groot als een vuist, aan één kant scherp, haast prehistorisch, bedekt met bruin gestold bloed en brokjes van een lichter gekleurde substantie die hersenweefsel kon zijn, want de klap had het bot gespleten.

Het lichaam van de Pastoor was door twee kinderen gevonden, in de steeg achter de kerk, niet ver van de dienst-deur die toegang gaf tot de sacristie en via een binnengang ook tot het priesterkoor. Omdat het al donker werd, hadden ze het lijk pas op het laatste moment gezien; ze waren er haast over gestruikeld. Het waren een meisje en haar broertje, Lémia en Douri Pakmur. Ze waren melk van de laatste melkbeurt gaan halen op de boerderij van de familie Bazki,

terwijl hun vader, een notoire dronkaard, in de Herberg zat te drinken of ergens in een goot lag.

De melk was vlak bij het lichaam op de grond beland. De dunne sneeuwlaag had hem opgedronken: wit op wit. En toen de Politieaan en de Plaatsvervanger ter plekke kwamen, op de hoogte gebracht door de kleine jongen die op de deur van de Politiepost was komen bonken, begon het wit dat uit de lucht viel, de sneeuw die uit de duisternis druppelde het tafereel al te bestuiven, zodat het macabere aspect ervan verdoezeld werd; het kreeg bijna iets onwerkelijks, vooral omdat er een volmaakte stilte hing, want alle aanwezigen – de Politieaan, de Plaatsvervanger, de kinderen en het bevroren riviertje – zwegen.

Nourio had de kinderen opdracht gegeven om te blijven zodat hij hun getuigenverklaring kon optekenen, bang als hij was dat die vervormd zou worden door het geheugen of gesprekken met volwassenen. Ze stonden op een afstandje te wachten, aan de rand van de pikdonkere nacht die desondanks glinsterde in de prille winter. Ze leken zich in evenwicht te houden op een wonderbaarlijke grens. Uit hun mond kwamen wolkjes damp. De jongen, die een jaar of zeven moest zijn, stond te rillen in de zwarte cape die tot aan zijn voeten reikte. Hij drukte zich tegen zijn zus aan, die een korte mantel van geitenhuid droeg die iets te groot voor haar was en die een moederlijke arm om zijn schouder had gelegd. Ze leken weggelopen uit een verontrustend sprookje waarin dieren de rol van mensen spelen en met knekels dubbelen om hun leven, gadegeslagen door de kinderen die zo snel mogelijk hoge, donkere bossen doorkruisen.

De Politieaan had zijn stormlamp tegen het lijk gezet, vlak bij het hoofd; de schaduw van het profiel van de Pas-

toor, wiens ogen en mond wijd openstonden alsof hij nog iets wilde uitschreeuwen of een laatste woord wilde spreken, wierp een trillend silhouet met gekartelde randen op de grond, dat aan de landkaart van een onbekend continent deed denken.

In de laatste decennia waren er in het stadje weinig misdrijven begaan. Sinds Nourio hier gestationeerd was nog maar drie. In alle drie de zaken was het motief glashelder geweest en had hij de Moordenaar gemakkelijk gevonden: twee dronken boeren, broers, die in de herberg van Bjerk ruzie hadden gekregen over een kalf dat door verwaarlozing was omgekomen, waarvoor ze geen van beiden schuld wilden dragen. De ruzie was uit de hand gelopen en uiteindelijk had de een de ander op weg naar huis, wankelend en drankovergoten, tien messteken toegediend. Dan de vrouw die haar man met rattengif had omgebracht omdat hij haar dagelijks mishandelde. En ten slotte een moord die voor een ongeluk had moeten doorgaan, waarbij iemand onder de hoeven van een kudde was geduwd. Die keer was het motief een geschil over een erfgrans van vier generaties oud.

Nourio had niet veel werk aan die onderzoeken gehad. Hij had ze wel plezierig gevonden, omdat ze een afleiding waren van de monotonie van het alledaagse, en al met al was hij teleurgesteld geweest dat hij ze zo gauw had opgelost. Hij had er spijt van, want hij had ze ook kunnen rekken, van het wachten kunnen genieten, een diep genoeg kunnen voelen als hij degene van wie hij wist dat het de Moordenaar was op straat zou tegenkomen en dan niets laten merken, een praatje maken over de oogst of over kometen, en dan observeren, als een kat die met zijn klauwen uit voor een van angst ineengeschrompelde muis staat.

Maar helaas, in al die zaken was hij net zo onstuimig geweest als hij bij het bedrijven van de liefde was: hij was tekeergegaan als een veulen dat dronken is van het verse hooi. En geconfronteerd met de feiten en bewijzen die hij de verdachten had voorgelegd, hadden ze allemaal direct schuld bekend, zonder uitvluchten te bedenken. Na een paar dagen in de enige cel van de Politiepost, onder de stilzwijgende en gegeneerde waakzaamheid van de Plaatsvervanger, had Nourio ze naar T. gebracht, waar ze in slechts een paar uur tijd waren berecht en veroordeeld en drie uur later als saucijzen op het plein met de galerij waren opgehangen.

Na het bijwonen van die terechtstellingen had de Politie-man een merkwaardige droefenis gevoeld: hij wist dat er een bijzondere periode voorbij was die zijn leven smaak had gegeven. Op de terugweg had hij bedacht dat hij weldra weer in het sombere stadje zou zijn waar de dagen eenvormig waren en even weinig mysterie bevatten als er ijs glinsterde in de woestijn. Versuft door de monotone tred van zijn oude knol had hij zichzelf erop betrappt dat hij op een nieuwe misdaad hoopte, terwijl hij dacht aan de verbijsterde blik en openhangende mond van de levenden die met het touw om de nek kronkelden, zich van hun lichaamsstoffen ontteden en naar de dood gleden. Hij had bedacht dat die dood geen pijn leek te veroorzaken, eerder stomme verbazing. Ergens benijdde hij ze een beetje.

Nu was er een nieuwe misdaad, en niet zomaar een. De Pastoor was vermoord! Het zou zijn dagelijks leven op de kop zetten, dat leed geen twijfel.

Gewoonlijk struinde hij dagelijks de straten af, meestal met de Plaatsvervanger een meter of twee achter zich aan. Ze namen nooit dezelfde route, maar dat was niet genoeg

om de verveling te verdrijven, al waren er drie dagen die aangenaam van de rest verschilden: woensdag was het marktdag, op vrijdagavond vond in de moskee het grote gebed plaats en op zondag werd de hoogmis gevierd in de kerk, waarvan de gele zandstenen muren dik waren van ouderdom, terwijl de moskee, bekroond met een governiste kopeeren koepel die het zonlicht koel weerkaatste, meer leek op een delicaat poppenhuis van fijn gezaagd beukenhout.

Op die drie dagen werd de stad om verschillende redenen groter, zodat de Politieaanvoerder en de Plaatsvervanger meer te doen hadden. Via de hoofdboord die een onderbreking vormde in de oude, half afgebrokkelde stadsmuren waarop de geiten in het voorjaar en de zomer van het onkruid en de doornstruiken vraten, was het een komen en gaan van kooplieden, venters, boeren en gelovigen, onder wie zich ook dieven bevonden: oplichters die zich voordeden als genezers, advocaten, profeten, waarzeggers, en misschien – hier was de Politieaanvoerder voor gewaarschuwd toen hij deze standplaats had gekregen, al had hij er tot nu toe nooit een op heterdaad betrapt – spionnen, in alledaagse, armoedig aandoende vermommingen, die de Grens overstaken om het leven in het stadje van dichtbij te observeren.

Nourio had zich altijd afgevraagd wat voor geheimen een spion hier zou kunnen ontsluiëren, hier waar nooit iets belangrijks gebeurde, waar mannen en vrouwen hun rol van man en vrouw vervulden, hun werk deden, 's nachts gingen slapen, kinderen kregen, af en toe dronken werden, lachten, huilden en eenzaam stierven, net als op duizend andere plaatsen op aarde.

Baraj hechtte meer geloof dan hij aan dat spionnenverhaal dat het Keizerlijk Gezag had opgedist. Op een dag, toen

Nourio naar T. was vertrokken om orders op te halen, had Baraj een eenogige, schurftige oude man, met een gezicht misvormd door een slecht geheelde hazenlip, vier dagen en nachten lang vastgezet; het bleek een zwervende monnik van de Theobaldusorde te zijn, die gebeden neuriënd door het land trok en de namen van zoveel mogelijk mensen op een lange, vuile rol papier schreef om zo hun zielen te redden. De Plaatsvervanger had de rol in beslag genomen, en toen de Politie-man terugkwam had hij er triomfantelijk mee gezwaaaid alsof het een bewijsstuk was.

De rol en de monnik stonden buiten de tijd. Van beide ging de zure geur van ongewassen lichaam uit, want de oude man bewaarde het bijna onleesbare document opgerold op zijn blote huid. Een detail dat hem in de ogen van de Plaatsvervanger overigens nog verdachter maakte.

Nourio liet de monnik gaan, die de namen van beide mannen ondanks het gebeurde op het perkament bijschreef om hen van toegang tot het Paradijs te verzekeren. Dat maakte Baraj nog meer van streek. Ze gaven de zwervende heilige zijn staf en zijn buidel terug en toen liep de oude man weer verder terwijl hij litanieën mompelde. Hij was blootsvoets en de eeltlaag onder zijn voeten was zo dik dat die een gebarsten bruine zool onder zijn hielen vormde.

De volgende dag schaamde Baraj zich zo dat hij geen woord tegen zijn meerdere durfde te zeggen. Hij boende de hele Politiepost, schrobde de zwarte stenen vloertegels, wreef het schaarse meubilair en het pleisterwerk met was op, lapte de ramen, vulde de olie in de lampen bij, nam de cel zelfs met een borstel onder handen en legde er vers stro neer om zijn fout te herstellen; en ondertussen werkte de Politie-man buitengewoon geconcentreerd aan een rapport. Een

rapport over wat er was voorgevallen, vermoedde de Plaatsvervanger ongerust. Een rapport dat hem ongetwijfeld op een berisping van hogerhand zou komen te staan, of zelfs op een overplaatsing naar een bergdorpje in het hart van het land, duizenden kilometers van zijn geboortestreek, in het hart van de Woestijn waar, naar men zegt, de zon zo fel is dat je een ei kunt koken door het op een muurtje te leggen.

Maar toen de Politie man wegging om de begrafenis van een overledene bij te wonen, waagde de Plaatsvervanger het om een blik te werpen op het document waaraan zijn leidinggevende een uur lang had gewerkt: het was gewoon een overzicht van de taken die hem de komende maanden te wachten stonden.